

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
23/00445-2

Saksbehandler:
Elin Saga Kjørholt

Dato:
25. mai 2023

Barneombudets innspill til Voldtektsutvalgets arbeid

Vi takker for muligheten til å komme med innspill til Voldtektsutvalgets arbeid.

Barneombudet er et uavhengig overvåkingsorgan med et lovgitt mandat til å påse at barns interesser er ivaretatt i samfunnet og at norske myndigheter ivaretar barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs barnekonvensjon (barnekonvensjonen).

55 000 barn mellom 12-16 år melder at de har vært utsatt for seksuelle overgrep

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) undersøkte i 2018/2019, på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet, omfanget av erfaringer med vold og seksuelle overgrep blant barn og unge i Norge.¹ Undersøkelsen baserer seg på spørreundersøkelser blant barn 12-16 år og viser svært alvorlige tall.

Antall barn som rapporterer å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep er høyt og må tas på stort alvor. Undersøkelsen fra NKVTS viser at litt i overkant av 1 av 20 barn har opplevd seksuelle overgrep fra en voksen. Med en barnebefolkning på drøyt 1.1 millioner barn, utgjør dette rundt 55 000 barn under 16 år som selv rapporterer at de har vært utsatt for seksuelle overgrep.

Et annet alvorlig tall fra undersøkelsen er at kun 1 av 5 unge utsatt for vold eller overgrep forteller at de har vært i kontakt med hjelpeapparatet (lege, psykolog, rådgiver, helsesykepleier) i forbindelse med erfaringer med vold og/eller overgrep. Dette viser at hjelpeapparatet har store utfordringer med å nå ut til barn som trenger det.

NKVTS la nylig frem nye omfangstall om vold og overgrep i Norge.² I rapporten fremkommer det at svært mange ble utsatt for overgrep første gang før de fylte 18 år (blant kvinner som var utsatt for voldtekt ved makt eller tvang gjaldt dette om lag halvparten).

¹ Hafstad mfl., Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år. NKVTS Rapport nr. 4/2019

² Dale mfl., Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen. NKVTS rapport nr. 1/23

Rapportene viser svært tall som utvalget må ha med seg i sitt arbeid, med en målsetting om en kraftig reduksjon i antallet barn i Norge som opplever seksuelle overgrep.

Barns rettigheter

Menneskerettighetene definerer barn som en sårbar gruppe med krav på særlig beskyttelse av sine rettigheter. Bakgrunnen for dette er at barndommen er en spesiell tid. Barn er særlig formbare, de mangler erfaring og kunnskap og er på mange områder avhengige av at voksne ivaretar deres interesser. Det er disse hensynene som har gjort at vi i Grunnloven § 104 har fått en egen bestemmelse om barns rettigheter. § 104 ivaretar de mest sentrale rettighetene i barnekonvensjonen, som barns rett til å bli hørt og prinsippet om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som vedrører barn.

Plikten til å vurdere barnets beste

Grunnloven § 104 annet ledd setter rammer for saksbehandlingen både i enkeltsaker og i saker som berører barn som gruppe. Saksbehandlingsregelen gjelder for all offentlig forvaltning, også saksforberedelse i offentlige utvalg som utgjør kunnskapsgrunnlaget for politiske beslutninger. Dette innebærer at Voldtekstutvalget må foreta en vurdering av hva som er til barnets beste, og vurdere dette opp mot andre hensyn. Barns rett til å bli hørt skal være ivare tatt i denne prosessen. Et godt verktøy for å vurdere hva som er til barnets beste vil være en barnerettighetsvurdering. Barneombudet har [en veiledning til hvordan gjøre en barnerettighetsvurdering](#) på våre nettsider.

Barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep

Barns sårbarhet blir ytterligere forsterket i møte med vold eller seksuelle overgrep. Barn har derfor en særlig rett til beskyttelse mot vold og seksuelle overgrep som er fastsatt i FNs barnekonvensjon artikkel 19. Barns rettigheter knyttet til seksuelle overgrep er også særlig regulert i en egen konvensjon fra Europarådet, Lanzarote-konvensjonen, som Norge har ratifisert. Europarådets Istanbul-konvensjon om beskyttelse mot vold i nære relasjoner har omfattende regler om statens plikt til å beskytte og følge opp personer utsatt for vold og overgrep. Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har skrevet en [rapport om hva det menneskerettslige ansvaret for å beskytte barn mot vold og overgrep innebærer](#). Denne rapporten vil være et nyttig verktøy i Voldstekstutvalgets arbeid.

Barneombudets rapporter gir kunnskap fra barn og unge selv

Barneombudet har over mange år arbeidet for at myndighetene skal styrke sin innsats for å sikre barns rett til beskyttelse mot vold og seksuelle overgrep. I 2018 utarbeidet vi rapportene [«Alle kjenner noen som har opplevd det»](#) om ungdoms opplevelse av seksuelle krenkelser og [«Hadde vi fått hjelp tidligere hadde alt vært annerledes»](#) om barns erfaringer etter å ha opplevd vold eller seksuelle overgrep. Denne rapporten omfatter kunnskap om hvordan barn og unge opplever oppfølgingen etter å ha opplevd vold og overgrep. Rapportene gir kunnskap om barn og unges egne opplevelser og deres råd om hva de ønsker var annerledes og som kunne gjort en forskjell.

Kunnskap fra barn og unge må utgjøre en viktig del av kunnskapsgrunnlaget i utvalgets arbeid. Utvalget bør utover eksisterende rapporter vurdere hvordan de selv skal sikre tilstrekkelig kunnskap fra barn og unge, samt sikre at denne kunnskapen blir tillagt vekt i utvalgets anbefalinger, ref. FNs barnekonvensjon artikkel 12.

Seksuelle overgrep over internett

Barn og unge i Norge er del av en digital hverdag. Barneombudet har hatt et stort fokus på tryggere digital hverdag for barn og unge og påvirket myndighetene til en mer strategisk innsats på dette området. Digitale flater skaper enorme muligheter, men også mange utfordringer. Seksuelle overgrep over internett er et omfattende problem med pågående arbeid fra myndighetenes side som Voldtektsutvalget bør se hen til, for eksempel [Nasjonal strategi for forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn](#) og [Nasjonal strategi for trygg digital oppvekst](#).

Barneombudets innspill i andre prosesser med betydning for Voldtektsutvalget

Det pågår for tiden flere ulike prosesser med grenseflate mot Voldtektsutvalget. Barneombudet har gitt innspill til opptrappingsplanen mot vold og overgrep (foreløpig kun muntlig), [Straffelovrådets rapport](#) og [regjeringens arbeid med melding til Stortinget om seksuell trakassering](#). Vi håper noe av det vi allerede har spilt inn i andre prosesser kan være nyttig for utvalgets arbeid.

Risikoen for seksuelle overgrep oppstår ofte tidlig i livet. Det er derfor viktig at utvalgets arbeid også rettes inn mot barn og unge. Barneombudet stiller gjerne opp med sin kompetanse dersom utvalget skulle ønske det.

Vi ønsker utvalget lykke til i arbeidet.

Med vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Elin Saga Kjørholt
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.